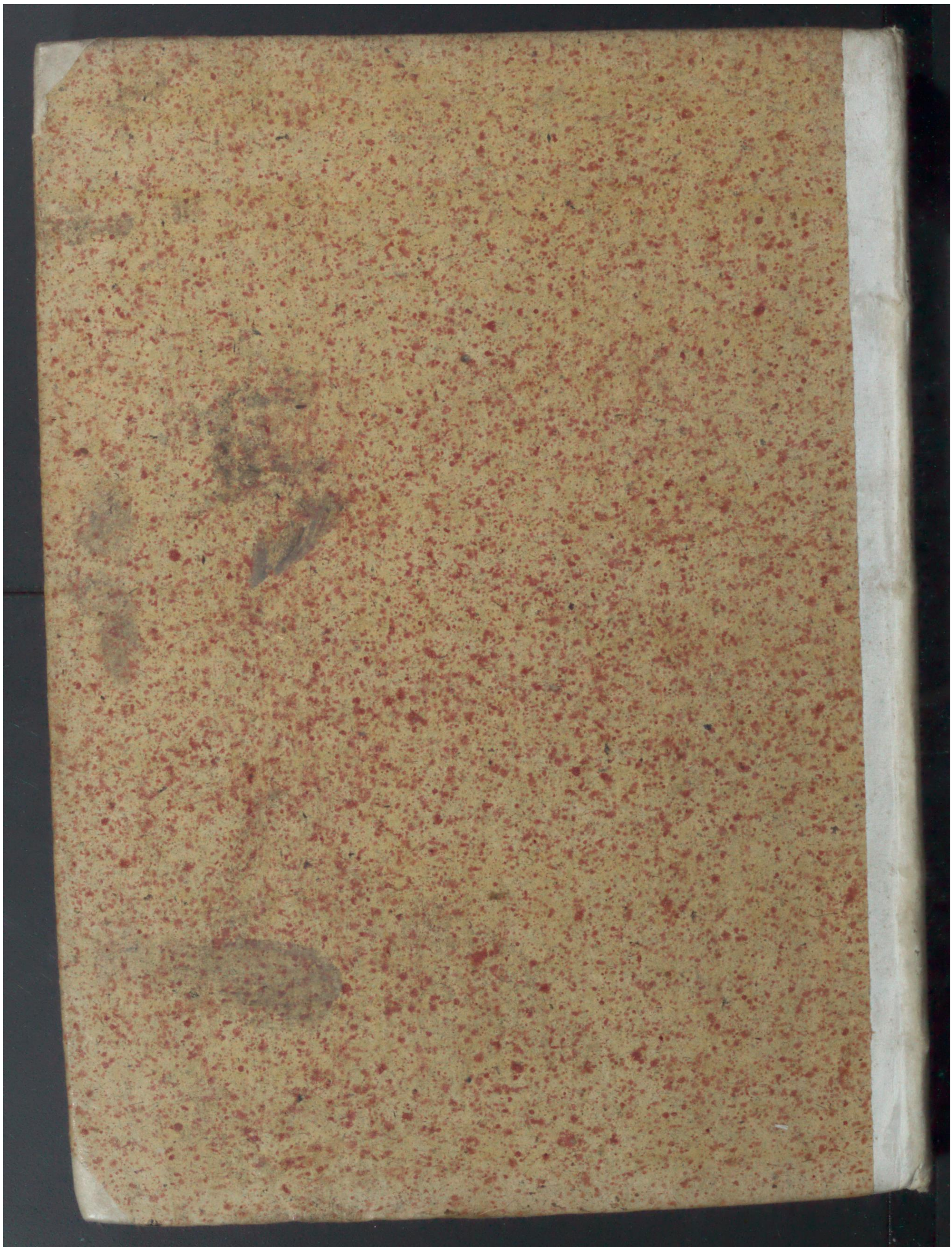

2109

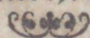

De Warachtighe verhaelinghe vandē Inval der Francoisē binnē Antwerpē en de wederō wtsnijtige

Corte verclaringhe/ghe-daen bij Borgemeeste[ren], Schepenen ende Raet der Stadt van Antwerpen, noopende den anslach teghen de stadt aengericht: Den xvij. deser Maendt Januarij. 1583 Stijlo novo.

Midtsgaders de brieuen van credentie ende instructie by zijne Hoocheyt ghesonden aende voorschreuen stadt/ende seeckere missiue aen mijn Here vanden tempel.

Ghedruckt tot Amstelredam by Cornelis Caeszoon opt water int Schrijfboeck. Naer de rechte Copie die ghedruckt is/t'Antwerpen inde druckerie van M. Christoffel plantijn.

Deur ordonnantie van mijn Heerē.

ALsoo Bourgemeesteren / Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen / naer dat den grouwelicken aenslach den 18. deser maent Januarij binnen de voorsz. stadt was ghebeurt / niet en hebben nae ghelaeten / dwelck mochte dienen om de stadt in versekerheyt / goede rust ende vrede te stellen / Soo en hebben sy oock niet willen vergeten de ghelegentheyt van alle saken te kennen te gheuen / op dat sy niet en souden tonrecht beschuldicht worden / ende dat deur quade informatie / bouen het groot dangier daerinne sy gheweest hebben / egheen ander landen oft steden en souden achterdeel lijden oft ander opinie vande stadt van Antwerpen hebben / dan het goet debuoor dwelck de selue altijt heeft gedaen om de gemeyne Landts saken te helpen / soo vele als het moghelick ware / ende haere goede affectie ende genegentheyt tot haer ghemeyn Vaderlant / midtsgaders de onderdanighe ghehoorsaemheyt / de welcke sy sijne Hoocheyt altijts hebben ghedraghen / en heeft verdient.

Wt wat oorsaken ende in hoedanige manieren de gemeyne Nederlanden zijn geuallen geweest int ghewelt ende slauernye vande Spaengnaerden / ende hoe dat Godt Almachtich aensiende de seue Landen met sijne ooghen van bermhertichheyt die heeft verlost deur mijnen G. Heere den Prince van Orangien / is een ieghelijck soo notoir ende kennelick / dat niet en is van noode daer aff in dit cort verhael eenighe particuliere mentie te maken / Dan alsoo de Landen noch tsamen by den anderen gheunieert / niet en hebben langer begeren inde subiectie vande Spaengnaerden te blyuen / maer raedtsaem geuonden eenen anderen Heere ende Prince aen te nemen / soo om deur sijnen macht beschermt / als oock om in goede eendracht ende iustitie ghemainteneert te worden / sulcx dat sy nae vele ende diuersche onderhandelinge ende communicatie / dē Hertoge van Anjou / van Alencon &c. sone vā Vranckrijck / eenich broeder des Coninckx / hebben eerst voor heuren beschermer / ende daer naer voor heuren Heere ende Prince gecoren / gelijck dat mach blijcken by de contracten daer aff zijnde / Daer toe hen onder ander heeft gebracht de gelegentheyt van Vranckrijck / ende bequaemheyt om dese Landen te moghen helpen / ende den Coninck van Spaengnien alle toeuoer van volck / munitie van oorloghe / ende gelt te benemen / ende dat sy altijt hebben ghe acht / dat willende de Co. Maeyt van Vranckrijck eens de sake aennemen / ghelijck byden voorsz. contracte is besproken / de oorloghe seer haest gheeyndt soude geweest hebben. Ende al ist so dat de Moort die in Vranckrijck ghebeurt was / ende de Innelandsche oorloghe ter causen vande Religie ghereesen / ende de groote continuele disordren / daerinne twoorsz. Coninckrijck gheuallen was / veele een groot achterdencken waeren geuende / Nochtans om dat de gemeyne generaele Nederlanden werden versekert dat sijne Hoochheydt was een goedertieren Prince / de goede policie ende administratie vande iustitie beminnende / ende niet culpabel vande saken die in Vranckrijck waeren ghepasseert / ende de ghene die dickmael ende oock voor de leste reyse den peys tusschen den Coninck ende die vande ghereformeerde Religie hadde gemaeckt / ende dat sy betrouden dat God

Almachtich

machtich eens des Coninck herte ende ghemoet verandert soude hebbē ende
geneycht tot den peyse / tranquiliteyt ende eenicheyt van sijne ondersaten/ Ende
dat de Hertoch van Aniou deur sijn goet sachtmoedich ende wijs gouvernemēt
ende Heerschappye van dese Landen soude hernemen den lof ende authoriteyt
vande Croone van Vranckrijck/ende huyse van Valois/ende bedenckē de onwt
sprekelicke inconuenienten in Vranckrijck inde Inlandsche oorloghe ghebeurt/
hebben den voorsz. Hertoghe niet alleenlijcken ghecoren / maer oock den seluen
als ouerste Heere ende Prince vanden Lande geswoorē/ ende alle onderdanicheyt
bewesen. Ende hoe wel de stadt van Antwerpen ende de leden vande selue/wae
ren de laetste onder de contracterende Prouincien die bewillich hebben in het
aennemen van sijne Hoocheyt: Soo hebben sy nochtans deerste gheweest die
met de Staten van Brabant hem als Hertoghe van Brabant/ende int bysonder
als Marckgraue des heylichs Rijcx hebben ontfangen ende eedt ghedaen den
xix. ende xxij. Februarij lestleden / als wanneer de voorseyde Hertoghe was
lancx Zeelant ghecomen wt Enghelant / aldaer hem by de Con. Maeyt van
Engelant seer groote eere is ghedaen / ende verghesélschapt/niet alleenlijck met
brieuen van haere Maiesteyt/betuygende de groote affectie ende genegentheyt
de welcke sy den voorsz. Hertoghe was dragende/ maer ooc met diuersche groo
te Princen ende Heeren vanden voorsz. Coninckrijcke/ten by zijne.
Vāde welcke de voorsz. sijne Hoocheyt als Hertoge van Brabant eū Marckgra
ue des Heylighen Rijcx den eedt heeft ghedaen/ghehult ende ghesworen is.
Alle dwelck der goede Borgherije der stadt van Antwerpen hadde groote ho
pe ende vertroostinghe ghegheuen dat sy eenmael vande ghemeyne Landts vy-
anden soude verlost worden/ende dat de Landen ghestelt in versekertheyt/soudē
wederomme comen inden voorspoet daerin sy plachten te wesen/t welck hen ooc
heeft veroorsaeckt heuren nieuwen Heere ende Prince/de welcke sy meyndē dat
gheweest soude hebben Vader vanden Vaderlande/te eeren met alderhande tri-
umphen/ende met rijcke ghiften te beschencken meer dan den noodt vande oor
loghe/eū de macht vande stadt binnen soo corten iaeren ghebrant/ghesaccageert
ende geplondert/ende voorts van alle neeringhe ende weluaren berooft/wastoe
latende. Maer dyen niet teghenstaende sijn bedwonghen nu ter tijt te comen in
groot achterdencken dat sijne Hoocheyt in plaetse vande Landen ende dese stadt
in goede Justitie te regeren/niet anders en heeft voorgenomen/dan de selue met
ghewelt ende listige practijcke ter eerster gelegentheyt te ouervallen/ende beson-
der de stadt van Antwerpen/ twaere by middel van tweedracht/soo om de saken
vande Religie oft anderssins / als onder tdexel van het logeeren ende fourieren
van diuersche Heeren ende Capiteynen die in dese stadt quamen ende gelogeert
werden/ende die seer groot gheuolch ende aenhanck hadden. Maer alsoo sijne
Hoocheyt allen tselue niet ghenoech en dochte te wesen/om gheweldich meester
te worden vande stadt/heeft ten laetsten gheheel sijnen Legher onlancx wt Vrā
rijck gecomen/ende onder ander ontrent vier duysent Switsers ghebracht voor
de voors. stadt/ende gheuucht met het Chrijsvolck/dwelck te vooren aldaer zeer
langhen tijt hadde geleghen/dwelck is ghescheit den xiiij. ende xv. deser Maent/
ende

ende heeft als doen onder tderel van het fourieren / voorts soo veel volck inde stadt herwaerts ende derwaerts/ende besonder binnen syn Pallais ghelogeert/ als hem heeft belieft.

Daer naer den xvi. deser Maendt des avonts is mijn Heer de binnen Borgemeester Doctor Petrus Alostanus/ gehadt hebbende advertentie datmen dien nacht wel soude mogen doen eenighen aenslach op de stadt/gheheel spade gegaē by sijne Hoocheyt/haer aendienende dat onder het Chrijsvolck dwelck met groote menichte was binnen gecommen/hen wel soude ghemengelt hebben eenighe niet gheaffectioneert tot sijnen dienste/ diemen besorghde dat yet tegen de stadt soude willen attenteren/biddende dat sijne Hoocheyt goet soude vinden/ datmen daerinne soude moghen versien/eñ de ketenen een vre vroeger spannen dan men gewoon was te doen/Dwelck sijne Hoocheyt/ naedyen hy verclaert hadde datmen eghene redenen hadde om te treden in mistrouwen tegen sijn volck van orloge twelck alhier gecomē was om hem eñ den Landen dienst te doen/met veel redenen daer toe dienende/heeft bewillicht eñ goet gevonden/dwelck oock alsoo dyen nacht gedaen eñ geexecuteert/eñ de lanternen wtgehangen/naer oude maniere van doen/eñ beshalven des anderē daeghs zoo in persoone/ als by Quinze sijnen Secretaris ghecommuniceert hebbende met sijne V. G. de welcke opēlick verclaerde / dat hy verstont datmen meynde een poorte noch dyen dach te overweldighen/ende gheheel den Legher in te laten comen/heeft met vele woordē soo de voorz. sijne V. G. als oock Borghemeesteren eñ Colonnellen die hy ooc tot dyen eynde ontboden hadde verseckert/dat zulcx in sijne gedachte niet en was ghecomen/eñ datmen teghen sijn Chrijsvolck gheen sulcke suspitie en behoorde te hebben/eñ dat hy wel begeerde te weten den genen die zulcx aengegevē hadden/om hem/oft de Autheurs te doen straffen/ghelijck sy verdient hadden: Verclaerende int lanck de groote lieffde/ affectie eñ genegentheyt die hy den geconfedereerde Nederlanden / den lande van Brabant/eñ int besunder der stadt van Antwerpen was draghende/eñ met alle middelen porrende sijne V. G. Borghemeesteren eñ Colonnellen contentement te geven / dwelck zeer lichtelic om doē was/ Naerdyen de advertentien egheen sonderlinge fondament en hadden/ ende dat noyt in sijne Vorstelijcke Ghenade / Borghemeesteren ende Colonnellen ghepeyse en was ghecomen/ dat sulcke advertentien waerachtich waeren / ende veel min dat zijne Hoocheyt zijn voornemen soude hebbē willen te wercke stellē/ Nae dien hy bevondt datmen daeraff eenighe wetenschap oft susspectie hadde/ te min ghemercke zijne V. G. oock daeromme zijne Hoocheyt entraden hadde dat hy dien dach niet en soude tot die stadt reysen/eñ den Leger besien / welcken raet zijne Hoocheyt oock hadde verclaert te willen volgen/maer also die Marischal Biron daechs te voren was ghegaen buyten inden Leger slapen/eñ dat geordonneert was in andere steden op den selven dach ghelijcke entreprise te executeeren/daer deur alle saecken souden ondeckt hebben geweest/is zijne Hoocheyt op den noen omtrent een vre ghetrockē met alle zijne Edelmans/wesende sterck met de gheene die niet met zijne Hoocheyt/maer voor eñ naer waeren rijdende/ omtrent tweehondert peerden/eñ gheheel zijne wacht/so van Switsers als Fran-

choyſen/ghereden naer de Kipdorp poorte/de welcke/volgende den laſt van zijne Hoocheyt/was open ghedaen/eñ daer te voren hebben eenige van zijnen volcke die voor ghereden waren/blijuen ſtaen op de brugge / min oft meer al oft ſy zijne Hoocheyt aldaer verwachteden / eñ andere zyn ghereden in alle de ſtraten lopende naer de voorſchreuen poorte/eñ hebben de ketenen open eñ wt den wech ghedaen/min oft meer dan al oft zyne Hoocheyt door elck vande voorſz. ſtraten ſoude hebben gecomen/eñ comende deur de poorte eñ paſſerende deur de twede valbrugge/heeft een vande Edelmans hem gheueynſt al oft hy zyn been gebroken hadde/eñ is terſtont een vande borgers ghecomen om hem by te ſtaen eñ te leyden tot den eerſten Chirurgyn/dwelck oock maer en werde ghedaen dan om wat tijts te winnen / tot dat de Vendelen aencomen ſouden / de welcke ghesien weſende/eñ het teecken vanden aenval ghedaen/heeft de ghene die ſeer riep ende veynſde van zyn been ghecroocht oft ghebroken te hebben / terſtont zijn rappier wt ghetrocken/eñ den ghenen die hem wilde byſtaen / ghewont eñ voorts generalick hebben eenige van zijnen Houe eñ die van zijne wacht ouervallen de Borgheren die in de poorte ſtonden met den blooten hoofde/om hennen Princelicken Vorſt voor by te ſien ryden/ſonder in eeniger manieren achterdencken te hebben.

Aenghesien dat midts den redenen hier voorent gheruert gheen ander ordre en was gegeuen/ terſtont zijn alle ſijne Heeren ende Edelmans/wtgenomen eenige die met zyn Hoocheyt voorts trocken/te peerde gekeert ter ſtadtwaerts inne/eñ men ſach den ghehcelen Leger marcheren eñ quamen ſtraer inde ſtadt ſeuenthien Vendelen Franchoyſen eñ vier Cornetten peerden/die in alle diligentie eñ haeſt voor gheſonden waren/roepende Ville gaignee, Ville gaignee, eñ Viue la Meſſe, Viue la Meſſe, ende zijne Hoocheyt riep hen aen dat ſy ſeer haeſten ſouden/ſeggende de ſtadt is gewonnen/ doende met eenen ooc haeſten de Switſers eñ alle dander Chrijſvolck/ in ſulcker voeghen dat alſoo zijne Hoocheyt hadde met ghemack doen in nemen de poorte/al waer egeen reſiſtentie meer en bleeff/ ende dat het was op de vre vande maeltijt/als wanneer veel vande wacht eñ een yeghelijck was in huys/eñ dat daer en bouen de vendelen van die wijck hadden elders de wacht/ ſoo ſijn de voorſchreuen vier benden met die vanden Houe van ſijne Hoocheyt tzamen vijff ofte ſes hondert ſterck/ midtſgaders de ſeuenthien Vendelen Voet knechten ſonder eenich tegenweer getrocken deur de poorte inde ſtadt al om waert hē beliefde/ enige op de veſte treckende naer de Keyſers poorte/om het groff geſchut in te nemen/daer af ſy hen oock meeſter hebbē gemaect andere in de ſtrate lopende naer de Meir/ ſommige naer de lange Nieuw ſtrate/ ſommige lancr het Kipdorp de rechte ſtrate in/ende een deel naer de veſte vande roode poorte end S. Annen ſtrate/al roepende/ Tue, tue, tue, ende Viue la meſſe viue la meſſe, Ville gaignèe, ville gaignèe Maer ſoo ſaen als de Burgerije gewaer wert datmen de ſtadt vijandtlijck meynde te ouervallen/ ſijn terſtont al om enige met hen geweer wt den huyſen gelopen/ ende in ſeer cleyne getale als ſchanſen tegens groote menichte vande Franchoyſen blijuen ſtaen/ende hen belet dat ſy niet en hebben connen voorts trecken/ ende daer en tuſſchen hebben de trommelen alarm geſlagen/ ende is een yegelijck wt den huyſe tegens de Franchoyſen.

choysen gelopen/ ende hebben hen enige Vendelen in ordre gestelt.

Ende Godt Almachtich/ dien alleene de eere ende glorie vande verlossinge vā de stadt moet gegeuen worden/ heeft de Burgerije sulcken Manneliicken herdt gegeuen/ dat sy in allen plaetsen ende straten hebben den Viandt den rugge doē keeren/ ende met groote disorde wt de stadt doen lopē/ ende van bouen neder vā de vesten in het water springhen/ naer dien sy meesters vande poorten waerē ge- weest meer dan een gehele vre/ ende dat sy alree met vliegende Vendelen waren gecomen tot omtrint de merckt/ Ende daerentusschen dede syne Hoocheyt alle mogelijcke neersticheyt/ om de Switsers/ ende den gehelen Leger inde stadt te seynden tot hulpe van sijn volck. Maer alsoo de Burgerije hadde de vesten we- derom ingenomen/ hebben terstont geschoten met het grof geschudt/ sulcx dat den Leger die in het trecken was/ merckende dat de saken voor hen niet wel en ghingen/ is te rugge ghekeert/ ghelijck hy oock in de stadt niet soude hebbē cun= nen comen/ midts de groote menichte vande doden/ die inde poorte deen op den anderē meer dan anderhalf mans lenghde hooch ghetast laghē. Sijne Hoocheyt siende de poorten ghewonnen/ ende dat sijn volck sonder slach oft stoot introckē/ dwelck lichtelijck const gheschieden/ nadien niemant en was op sijn hoede/ heeft tegens die Heeren die vanden aenslach niet en wisten/ eñ hen daer ouer beclaech den/ verclaert dat de stadt al gewonnen was/ eñ dat hy meer dan vierduysent mannen binnen de stadt was hebbende: Daer tegen onder ander propoosten by eenige Heeren ghesegt werdt/ dat de stadt noch niet en was ingenomen/ eñ datmen eer een halue vre wel de contrarie soude sien/ ghelijck dat oock deur de genade des Heeren is gebleken/ niet sonder groote bloedtstortinge van deen eñ dander zijde. Want door soo veele als aengaet de vroome eñ goede Burgerije zijn ontrint de tachtētich gebleuen/ behaluen de gequetste/ eñ daer onder de Col lonel Vierendeels/ de Cappeteynen Balthasar Thas/ eñ Reynout Michault/ Jasper den hoemaker/ Sargant Maior van het Collonelschap van Joncker Philips van Schoonhouen/ Heer van Waen Rop/ buyten Borgemeester/ de welcke met sijn Hoocheyt rijdende onder die van sijnen houe/ eñ merckende het rumoer/ wonderbaerlijck wt den hoop is gecomen/ doende terstont met assistentie vanden voorsz. Sargeant/ de ketenen optrecken/ die oock neffens sijn sijde geschoten werdt/ met veele meer ander die vromelijck strijdende ge bleuen sijn/ eñ eewigen loff met de Borgheren die hen dapperlijck ghequeten hebben/ ende het leuen behouden/ wiens namen wel bekendt zijn/ hoe wel sy hier om alle emulatie te schouwen/ niet en worden ghenoemt/ voor hen ende heuren nacomelingen hebben verworuen/ als de gene die duer heure vromic heyt eñ manneliick herte/ door de genade eñ hulpe van Godt almachtich/ oor sake zijn vande bewaernisse vander stadt.

Van weghen de Fransoysen zijn doot ghebleuen eñ geuonden so binnen de stadt als op de vesten/ eñ inde grachten/ ouer de vijfthien hondert die ghetelt eñ begrauen zijn/ behaluen die gequest/ wtgeloopen/ oft naderhant binnen de stadt geuangen gestoruen zijn/ eñ daer onder vele Edellupden eñ parsonagien van qualiteyte ende aensien. Ende daer en bouen sijn binnen der stadt geuan gen genomen omtrint veerthien oft vijfthien hondert/ daer onder oock enige

principael

principale Heeren ende Edelluyden zijn. Ende hoe wel de Franchoysche sol-
daten niemandt en souden hebben gespaert/ eñ de stadt geplondert/ eñ alder-
hande wreethepdt gheexerceert / nochtans soo en heeft de Borgerije naer die
Victorie niemanden ghekrenckt / maer vele die noch leuende onder de doodē
lagen/ opgeheuen eñ heur leuen ghespaert.
De Intentie eñ meninghe van zijnder Hoocheyt sal den tijt noch naerder
openbaren. Altijt ist notoor/ dat de stadt in de uterste ruijne eñ desolatie soude
gebracht hebben geweest/ aengesien zijne hoocheyt seluer/ al hadde hy gewilt/
niet en soude hebben connen beletten het moorden/ pijnigen/ eñ tormenten vā
de Borgers/ plonderē/ Rouen/ Schoffieren van dochteren eñ vrouwen/ bran-
den eñ alle andere wreetheyt diemē gedenckē mach/ eñ de welcke de Soldatē
als sy eenige plaetse oft stadt in nemen/ zijn ghewoon te doen/ gelijck sy alree-
de begonst hadden/ niet alleenlick te plonderen eñ rouen / maer oock de stadt
in brandt te steecken. Het heeft zijne Hoocheyt daer naer belieft door brieuē
van credentie op Landtmeter eñ Scholiers/ midtsgaders de schriftelicke In-
structie de selue mede gegeuen/ genoech te bekennen/ dat het zijne saecke was/
gelijck het oock een yeghelijck wel claerlijck heeft ghesien eñ gehoort / eñ zijn
intentie te verclaren/ daer op de vander stadt int bysonder niet en hebben ge-
antwoort/ maer de saecke ghelept in deliberatie van zijne V. G. Staten gene-
rael eñ van Brabant/ die onderlinge goedt gevonden hebben / Commissarissē
aen zijne Hoocheyt te seynden. Eñ is voorts zijne Hoocheyt ghetrocken naer
S. Bernaers / eñ van daer nae Duffel ouer de Nete / eñ voorts tot Rymenāt
ouer de Dyle/ om alsoo te trecken naer Vilvoorden. Ende onderwegen heeft
zijne Hoocheyt belieft te schrijuen aen de vande stadt van Bruessel eñ Meche-
len/ leggende de schult op de stadt van Antwerpen/ al oft de selue hem Occasie
ghegeuen hadde van sulcke grouwelijcke saecke aen te rechten/ als hy begonst
hadde/ seggende dies niet te min zijn seluen contrarierende / dat het maer een
mutinatie en soude gheweest hebben : daer op Bourgemeesteren ende Sche-
penē eñ Raedt niet noodich en achten naerder te antwoordē/ aengesien dat sy
niet en weten wat indigniteyten sy zijne Hoocheyt souden hebben ghedaen/
eñ waer inne sy de selue luttel souden hebben gherespecteert: Ende ter contra-
rien zijn in hen ghemoet eñ conscientie wel verseeckert / dat sy niet anders en
hebben ghedaen dan goede getrouwe eñ ootmoedige ondersaten haren heere
eñ Prince schuldich zijn. Eñ dat sy veel saken hebben geleden / niet alleenlick
tegens contracht met zijne Hoocheyt tot Bordeaux aenghegaen/ maer oock
tegens de oude hercomen eñ notoire Priuilegien eñ gherechticheden vanden
lande van Brabant/ eñ vande stadt van Antwerpen/ ghelijck dat naerder tal-
len tijde/ als het van node sal zijn/ sal worden ghededuceert. Ende aengaende
de contributie / daer inne heeft namelijck de stadt van Antwerpen haer so ge-
willich ghetoont/ dat sy niet alleenlijcken hare quote wel eñ te volle heeft be-
taelt/ maer veel meer/ hebbende alle haer middelen eñ namentlijck diegene die
sy extraordinare meer dan alle ander landen eñ steden heeft gheaccordeert/ la-
ten verbinden: sulcx dat van haren t'wegen cordts voorden aenslach is in ba-
ren penningen aen zijne hoocheyt getelt / ouer de tseuentich duysent Carolus
guldens/ daer mede zijne Hoocheyt hadde behooren de Garnisoenen te betae-
len/ eñ het Chrijs-volck/ dwelck te voren int lant was geweest/ dwelck hy ooc
niet en heeft gedaen/ maer een deel vande selue penningen betaelt aen het nieu
volck

volck/d'welck gebruyct is om de stadt te oueruallen. Ende hoe wel dat sijne Hoocheyt gheerne soude te kennen geuen/dat het maer een particuliere querele en soude sijn tegens de stadt van Antwerpen/soo is gheheel de contrarie soo euident/dat niet en is van noode daer yet meer af te seggen/dan dat hy op eenẽ dach ende vre als hy de stadt van Andtwerpen meynde te onerweldigen/ oock heeft tzelue geattenteert in veele meer andere steden/als Brugge/Dermonde Aelst/Dixmuyde/Nieuw poort/Ostende eñ Viluoorden/eñ mogelijc in meer andere/daer sijne Dienaers niet en hebben deruen beginnen/eñ in sommighe plaetsen daer sy haren wille volbracht hebben/hebben sy oock de Burgerye om den hals gebrocht/eñ alle wreetheyt gepleecht/daer toe emmers die goede Borgeren eñ Ingesetenen der stadt van Andtwerpen egheene occasie en hebben gegeuen/de welcke men met redene niet can opleggben/ten ware datmen voor een indigniteyt wilde houden/ datse hem niet al en hebben willen laten vermoorden eñ ouer hen ghebruycken de wreetheyt diemen elders heeft ghehoort eñ ghesien.

Godt almachtich wil zijne Hoocheyt de welcke door quaden raedt is veruoert gheweest/gheuen het gemoet van eenen oprechten goeden Prince/die allen sijnen arbeyt aenwendt om sijne Ondersaten te bewaren eñ beschermen eñ niet en meynt dat de Ouerheyt eñ Heerschappije vã eenen Prince bestaet in te mogen doen t'gene hem belieft maer in wel te gouuerneren/eñ een yegelijck sonder wtneminge van personen Recht ende Iustitie te Administreren/ gelijck naer een yegelijck Landt ende Steden Priuilegien/wetten eñ gerechticheden/by eede belooft eñ gesworen/behoort. Betrouwende dat Godt Almachtich die de stadt heeft bewaert voor alsulcken grouwelijcken aenslach/ oock de selue voorts sal beschermen eñ bewaren/eñ met andere gevnieerde Lãden eñ Prouincien sulcken raet geuen/daer deur sy eens vande gemeene Lãts vyanden mogen verlost eñ in rust eñ vrede gesteit worden/d'welck Godt Almachtich die eewelijck ghedanckt eñ gelooft moet wesen/door sijne onwtsprekelijcke bermherticheyt ons wil genadelijck gunnen.

Aldus gedaen in Collegio/ ende gheordoneert in drucke wt te geuen/den 25. Januarij. 1583. stylo nouo.

G. Martini.

Borgemeesteren/Schepenen/eñ Raedt der stadt van Antwerpen/hebben wel willen vueghen den Brief van Credentie by sijne Hoocheyt ghegeuen de Heeren Landtmeter eñ Scholiers/met de instructie/daermede sy waren belast/midtsgaders de brieuen geschreuen aen mijn Heere vanden Tempel/wesende vanden innehouden als sijn die brieuen op den seluen tijt aen Bruessel Mechelen/ende gelijck wel te geloouen is/aen meer andere steden geschreuen alsoo van de selue brieuen in dit cort verhael mentie gemaect wort/ophoudende noch ter tijt voorder verclaringhe te doẽ vã tghene dat met sijne Hoocheyt wordt ghecommuniceert oft gehandelt/oft oock voorder oft ander Iustificatie/dan tgene hier voren is generalijck verhaelt/welcke iustificatie so by die vande stadt int besunder/als oock bijde staten generael ende van Brabant wt de bekentenisse vande geuanghene/ende andersins genoechsaemlijck sal wor-

den gedaen/naer het succes vande communicatie ende onderhandelinghe/de welcke sy hopen ende Godt Almachtich bidden/dat sulck eynde mach hebbẽ als tot sijne eere ende glorie/dienste van syne Hoocheyt/versekertheyt eñ wel uaren vanden Lande eñ van deser stadt behoort.

Translaet eens Briefs van sijne Hoocheyt aen de Heeren van Antwerpen.

MYn Heeren/Ick seynde v de Heeren Landtmeter eñ Scholiers/brengers van dese/belast met Instructie die welcke sy v sullen van mijnen t'weghen presenteren/daerop ick verwachte antwoorde/om resolutie te nemen. Het en sal niet houdẽ dan aen v/dat de selue niet en zy tot uwẽ voordele. My dan gedragẽde tot huere bequaemheyt/en sal dese niet langer makẽ. Ende sal God bidden/ mijn Heeren / dat hy v hebbe in sijn seer heylighe ende weerde hoede. Wt den Leger tot Berchem/ den 17. dach January/ 1583.

Gheteeckent.

Francoys ende leeger Le Pin.

Post date was inde marge ghefchreuen.

Naer dat mijnen brief ghescreuen was/heb ick ghedocht te vergeselschappen dese twee Borgers met desen Edelman tegenwoordighen brenger/ten eynde hy v naerder mijne intentie verclare.

D'opschrift was.

Aen mijnen Heeren de Borghemeesteren eñ Schepenen der Stadt van Antwerpen.

Translaet.

SYne Hoocheyt door zijne gewoonlijcke Wijsheyt ende lijdsamicheyt/na dat hy heeft gestelt sijnen persoone in dãgier / verloren eñ bedoruen vele edellupden ende soldaten/ sommighe inde oorloge/ andere duer sieckten/ ende tmeestendeel duer ongemack/ honger ende armoede om te proeuen met alle middelen te kennen te geuen aen die van dese landen de begheerte ende ghenegentheyt die hy hadde om hen te verlossen wt de ongheluckẽ ende verdruckingen by hen geleden/heeft ten laetsten gesiẽ dat hy arbeyde te vergeefs wederhoudende tot sijnder tijt ende plaetse/de getuygenisse van sijn segggen om naerder te ontdecken aen alle de Werrelt den wortel ende oorspronck vã het quaet ghenoech bekent vande goede lieden.

Den aenstaenden ondergand van dese landen/ de verminderinghe vande Eere van sijne Hoocheyt die daer Wt volchde heeft voorwaer ende om vele redenen (Wesende sulcken Prince als een yghelijcken Weedt) bouen maten verandert sijn goede natuere hẽ siende soo qualijck getrackteert dat hy mach segghen/ dat de ghebeele ende ouerste autoriteyt/ Was in handen van andere Maer die Extraordinarise onweerdicheyt / die hem is ghedaen desen dach/ met luttel Respect ende cleynachtinge van sijn persoone ende qualiteyt/ Heeft hem in sulcker manierẽ verbittert/ datter Wt gheuolcht is tghene t Welcmẽ heeft ghesien/ daeraf hy heeft bouen maten seer groote Droefheyt ende leet wesen.

Ende

Ende om dat zijne affectie is noch geheel ghenepcht tot het gemeyn beste/ ende vande goede/heeft tselue hen willen te verstaen geuen om te weeten hoe dat sy hen sullen willen dragen in zijnen Regarde voor eñ aleer hy hem resolueert tot saken die hy voor de hant heeft: Daeraf sy sullen ghebeden worden opentlicken te verclaren haere intencie aende Heeren Lantmeter eñ Scholiers/de welcke hen naerder verclaringhe sullen doen na den last/de welcke sijne Hoocheyt hem heeft gegeuen.

Sullen insghelijcks ghebeden worden alle de Franchoysen/ die binnē Antwerpen zijn/vryelijck te laten comen by zijne Hoocheyt/midtsgaders dē Heere Graue van Mansfelt/eñ vrijelijck te laeten wtgaen de meubelen van sijne Hoocheyt/die vande Heeren van Mounpensier/ vande Heeren den Marischal de Birō de la val/de la Rochepot/Graue van Rochefoucault/des Pruneaulx eñ Mannussiere sijnen eersten Hoofmeester. Als oock een bysunder depampieren van zijne Hoocheyt/meubelen vanden Heere van Quinchy sijnē Secretaris/mitsgaders zijne Hoofmeesters / Threzorier eñ dienaers vā zijnen huyse/ tegen de welcke hy betront dat hy niet en sullen gebruyct hebben eenich rigeur/ als gheheel onnosel van tgene ghebeurt is.

Zijne Hoocheyt heeft zijn grooten Almoesse niet sieck tot Antwerpen / de welcke sy gebedē sullen worden te seyndē / ist dat sijne dispositie toe laet/eñ hē niet qualijck te tracteren. Gedaen inde Leger tot Berchē den xvij. Jan:1583.

Gheteeckent.

Francoys.

ende Leegher.

Le Pin.

Translaet/eens Briefs aen miin Heere vanden Tēpel.

Myn Heere vanden Tempel / Die onweerdicheden die ick ontfanghen heb van mijnen Heeren van Antwerpen met seer luttel respect teghen mijn qualiteyt eñ persoone / hebben my soo beruert dat willende maē dage wt de stadt reysen om te comen in mijnen Legher/is een muyterije gheheurt aen de Poorte tusschen hen ende de mijne/ al waer de Soldaten wesēde tot Borgerhout/sijn by gecomen / sulcx dat tot mijn seer groote bedroefthept en leetwesen/daer wt gheuolcht is seer groote disorde / daer af ick v wel heb willen aduerteren/Ende v segggen dat mijne affectie daerom niet en is vermindert om by te staen met alle middelen ende macht die ick inde handt hebbe de goede/die/soo my dunct/niet en deruen in mijnen regarde verkouwen/ ghelijck ick my versekere dat ghy niet en sult doen/blijuende geresolueert inden eedt die ghy my hebt ghedaen: Ick sal oock van mijnen tweghen continueren in mijnen eersten wille/bysonder teghen v/den welcken ick altijt ghekent heb liefhebber van tghemeyn beste: V voorts biddende/so ick nv ben in mijnen Leger onuersien van victualie, de handt te houden dat my de selue ge sonden wert/eñ sy sullen wel betaelt worden: met eenighe schepen/eñ so haest als het moghelijck sal zijn te doen. Ende midts dien ick v hier naemaels int particulier sal laten weten die wettighe redenen die ick hebbe om my te becla ghen/en sal dese niet langer maecken/dan om Godt te bidden dat hy v hebbe mijn Heer vanden Tempel in zijn seer heylighe eñ weerde hoede. Inden Le-

ger tot

ger tot Duffel den 20. Januarij 1583.

Gheteeckent.

Franchoys.

ende leegher Le Pin.

D'opschrift vvas.

Aen myn Heere vanden Tempel Gouuerneur van Brussel.

